

ANKARA NÖBETÇİ İDARE MAHKEMESİ
Kanalıyla
SİVAS NÖBETÇİ İDARE MAHKEMESİ'NE

YÜRÜTMENİN DURDURULMASI
VE DURUŞMA İSTEMLİDİR

DAVACILAR _____ :

Yöre Köy ve
Dernekleri _____ :

Eğricek Köyü Tüzel Kişiliği
Elkondu Köyü Tüzel Kişiliği
Eğricek Köyü Sosyal Yard. Kültür ve Eğt. Der.

Vekilleri _____ : Av. Özgür Cenk KARABULUT-Av. Mehmet HORUŞ

Ortak Adres _____ : Strazburg Cad. No:21/8 Sıhhiye/ANKARA

Vekili _____ : **TMMOB Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası**
Av. Mehmet HORUŞ
Hatay Sokak No:23/5 Kızılay/ANKARA

Vekili _____ : **TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası**
Av. Zuhâl SİRKECİOĞLU DÖNMEZ
Av. Özgür Cenk KARABULUT
Strazburg Cad. No:21/8 Sıhhiye/ANKARA

Vekili _____ : **TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ**
Av. Mustafa GÜLER
Mebusevleri Mah. Anıt Cad. No:6/7 Tandoğan (Anadolu
Meydanı) Çankaya/ANKARA

Yöre Yurttaşları _____ : Erdal CANDOĞAN (TC. 16595803872)
Mehmet GENÇER (TC. 46744799022)
İbrahim AYDOĞAN (TC. 44551872174)
Yeter APAYDIN (TC.44341879178)
Aziz ÖZKAN (TC. 44776864602)
Hüseyin AYDOĞMUŞ (TC. 45175851354)
İbrahim AYDOĞMUŞ (TC. 45217849998)
Metin KARABULUT (TC. 469607918009)
Mustafa YILDIRIM (TC. 46246815602)
Ali MERMER (TC. 39503040442)
Nihat TORAMAN (TC. 41146985660)
Özer DUDU (TC. 38273081440)
Veysel CAN (TC. 37802097174)
Selahattin CİHANER (TC. 37994090786)
H.Hüseyin CİHANER (TC. 37997090622)
Mahmut ARSLAN (TC. 38735066008)

Firdes APAYDIN	(TC. 44347878960)
İsmail TORAMAN	(TC. 41143985724)
Sabri ERAT	(TC. 40100020546)
Seyit Ali KILIÇER	(TC. 38600070598)
M.Ali YEŞİLDOĞAN	(TC.69169051940)
Reyhan KIZILER	(TC. 69355045760)
Arife KOÇKAYA	(TC.66508140662)
Yeter CANBAZ	(TC.69547039362)
Hüseyin ÖZCAN	(TC. 39104053780)
Hüsnü ÖZCAN	(TC. 39056055306)
Hüsnü KOÇYILDIZ	(TC.10533006424)
Hatice TORAMAN	(TC.41113986744)
Yusuf TORAMAN	(TC.41107986972)
Hacer ELÇİN	(TC.16757561176)
Kemal DELİBAŞ	(TC.37691100894)
Hasan Hüseyin GÜNEŞ	(TC. 40709000246)
Güner MERMER	(TC.39416043370)
Zöhre GÜNEŞ	(TC.40717999938)
Sebahat YARAŞIR	(TC. 15994226794)
Nadiriye ARSLAN	(TC. 38566247652)
Ali BALKIZ	(TC. 45436842602)
Hüsne GÖLBAŞI	(TC.32111286936)
Bahattin ARSLAN	(TC.26747465674)

Vekilleri : Av. Özgür Cenk KARABULUT-Av. Mehmet HORUŞ

Ortak Adres : Strazburg Cad. No:21/8 Sıhhiye/ANKARA

DAVALI : ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI ANKARA

İŞLEM TARİHİ : **15.03.2018**

TALEP KONUSU : Sivas İli, Kangal İlçesi, Eğricek Köyü sınırları içerisinde bulunan Bakırtepe mevkiinde yapılması planlanan “**Bakırtepe Altın Madeni Projesi**” ile ilgili davalı idarece verilen 15.03.2018 tarihli Çevresel Etki Değerlendirmesi (**ÇED**) **Olumlu** kararının öncelikle **YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASI, YARGILAMANIN DURUŞMALI YAPILMASI** ve yargılama sonunda **İPTALİ** istemlidir.

AÇIKLAMALARIMIZ :

Davacılara İlişkin Açıklamalar :

Dava konusu işlemle ilgili olarak daha önce açılan davalarda, Danıştay tarafından verilen kararlar göz önünde bulundurularak, ehliyet yönünden ret kararı verilmeyen taraflar ile yörede ikamet eden/taşınmazı bulunan kişiler yönünden dava açılmış olup, mahkemenizin 2016/1058 E. sayılı dosyasında Ali BALKIZ ve Kemal DELİBAŞ yönünden ehliyet bulunmadığı belirtilmiş ise de anılan davacılara ait belgeler ekte sunulmaktadır. Hüsne GÖLBAŞI'na vefat eden babasından intikal eden taşınmaz kayıtları ile mirasçılık belgesi de sürenin kısa olması nedeniyle temin edilememiş olup temin edilerek dosyaya ibraz edilecektir.

DAVA KONUSU İŞLEMDEKİ HUKUKA AYKILIKLAR :

1. Sivas İli, Kangal İlçesi, Eğricek Köyü sınırları içerisindeki Bakırtepe mevkiinde yapılması planlanan altın madeni projesi için hazırlanan **birinci rapora** davalı idare tarafından **13/03/2013 tarihinde ÇED olumlu** kararı verilmiş, açılan davada mahkemenizin **2013/963 E.** sayılı dosyasında **iptal kararı verilmiştir.**

2. Davalı idare, iptal kararından sonra 2009/7 sayılı Genelge'ye dayanarak hazırlanan **ikinci rapora 31/12/2014 tarihli ÇED Olumlu** kararı vermiştir.

Açılan davada mahkemenizin **2015/146 E.** sayılı dosyasında davanın reddine karar verilmiş ancak kararın temyizi üzerine, **Danıştay 14. Dairesi'nin 2016/905 E.ve 2016/4999 K.** Sayılı ilamı ile **ÇED olumlu kararı iptal edilmiştir.**

3. Davalı idare, iptal kararından sonra 2009/7 sayılı Genelge'ye dayanarak hazırlanan **üçüncü rapora 21/09/2016 tarihli ÇED Olumlu** kararı vermiştir. Açılan davada mahkemenizin **2016/1058 E.** sayılı dosyasında **19.03.2018 tarihinde iptal kararı verilmiştir.**

4. Davalı idare, bu defa 2009/7 sayılı Genelge'ye dayanarak hazırlanan **dördüncü rapora 15/03/2018 tarihli ÇED Olumlu** kararı vermiştir.

5. Verilen yargı kararları uyarınca, mevzuata aykırı olduğu açık olan ÇED raporlarına dayanılarak bölgede (iptal/ıd kararlarının uygulanmasından yeniden ÇED olumlu kararı verilmesine geçen kısa süreler hariç olmak üzere) uzun bir süredir çalışmalar devam etmektedir.

6. Süreç içerisinde alınan ÇED olumlu kararları Anayasa'nın 138. Maddesi fiilen işlevsiz hale getirmiştir. Bize göre davadaki uyuşmazlık ÇED raporunun bilimsel esaslara ve yürürlükteki mevzuata uygun olup olmaması tartışmasından yargı kararının uygulanmamasına dönüşmüş durumdadır. Dava konusu ÇED raporu yine 2009/7 sayılı genelgeye dayanarak **3. REVİZE ÇED** raporu hazırlanmıştır. Anılan genelge;

"Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararları hakkındaki yürütmenin durdurulması/iptali kararları ÇED Olumlu kararı verilen ÇED raporunun bir ya da birkaç bölümüne ilişkin ise yürütmenin durdurulması/iptal kararı, ÇED Raporunun diğer bölümlerini olumsuz yönde etkilemiyor, yani kararın tümünün yeniden ele alınıp değerlendirmesin gerektirmiyorsa, ÇED Raporunun hazırlanmasına ilişkin tüm sürecin en baştan tekrarlanmasına gerek bulunmamaktadır.

Böyle bir durumda uygulamanın yürütmenin durdurulması/iptal kararının gerekçesi dikkate alınarak, sadece eksik veya yetersiz görülen kısımların yeniden düzenlenerek hazırlandığı ÇED Raporunun Bakanlığa sunulmasını müteakip, Bakanlıkça bir toplantı tarihi belirlenerek, İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tekrar toplanır ve komisyonca değerlendirilir. Yapılan değerlendirmenin yeterli görülmesi halinde ÇED raporu Komisyonca nihai edilir. Komisyonun değerlendirmeleri, üyeler tarafından imzalanarak tutanak altına alınır. Bakanlık, proje ile ilgili olarak ÇED Olumlu ya da ÇED Olumsuz Kararını verir." hükmündedir.

7. Çevre Kanunu'nun 2. Maddesinde Çevresel Etki Değerlendirmesi;

“Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmalar” olarak tanımlanmış, 10. maddesinde ise;

Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmelerin, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlü oldukları, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemeyeceği, proje için yatırıma başlanamayacağı ve ihale edilemeyeceği düzenlenmiştir.

8. Genelge;

- a.** ÇED Raporunun davaya konu olması,
- b.** Mahkemece verilen kararın ÇED Raporunun bir ya da birkaç bölüme ilişkin olması,
- c.** Tespit edilen eksikliklerin ÇED Raporunun diğer bölümlerini etkilememesi,
- d.** Bu eksikliklerin yeni hazırlanan ÇED Raporunda giderilmesi
- e.** Yeni ÇED’in süreç tekrarlanmaksızın doğrudan İnceleme Değerlendirme Komisyonuna sunulması ve yeni bir karar alınması şartlarına bağlı olan **İSTİSNAİ BİR DÜZENLEMEDİR.**

9. Ne var ki, genelge Türkiye’de Yürütmenin durdurulması/iptal kararı verilen neredeyse tüm davalarda uygulanmaktadır. Genelge **bu haliyle istisna olmaktan çıkıp asıl uygulama halini almıştır.** Bunun sonucu olarak da faaliyeti gerçekleştirmeyi planlayan firmalarca da yargı kararlarının arkasından dolanmanın hukuki dayanağı haline gelmiştir.

10. Bu davada da genelge aynı maksatla kullanılmaya devam edilmektedir. Şu ana kadar bir asıl ÇED ve 3 de revize ÇED bulunmaktadır. Genelge ile eksik hususların tamamlanması konusunda firmalara sonsuz sayıda revize ÇED hakkı verdiği kabul edilemez. Bu bakış açısı ile yargı kararları aşmaya çalışıldığı sürece ortaya daha fazla sayıda revize ÇED raporu çıkacaktır.

11. Mahkemenizin 2016/1058 E. sayılı dosyasında alınan bilirkişi raporunda;

“.. Bununla birlikte vejetasyonu ortadan kaldırılmış madencilik faaliyetlerinin yürütüldüğü arazide erozyon artmış ve hızlandırılmış erozyon izleri gözlemlenmiştir. İnceleme sahasının başlıca toprak sorunları aşağıda özetlenmiştir;

- a. Yetersiz toprak derinliği,*
- b. Madencilik sahasında aktif erozyon,*
- c. Eğim,*

d. *Yüzey taşılığı,*

e. *Yeterince su depolama özelliğine sahip olmayışından dolayı yaz aylarında mera bitkileri kuraklığa maruz kalmaktadır.*

...Öncesinde mera arazisi olduğu belli olan aktif maden sahası içerisinde ve halen mera vasfını sürdürmekte olan güncel bitişik mera arazisi üzerinde sürdürülmekte olan madencilik faaliyetleri olumsuz etkilere yol açmıştır. Bu etkiler aşağıda maddeler halinde bildirilmiştir;

a. *Aktif madencilik yapılan sahada yer alan mera bitkileri kazınarak yok edilmiş, biyolojik varlığı sonlandırılmış ve hayvanların otlatılma imkanı kalmamıştır.*

b. *Maden sahası su erozyonuna açık hale getirilmiştir.*

c. *Maden sahası etrafında kalan mera arazisinde meranın bütünselliği ortadan kaldırılarak parçalanmış böylelikle serbest sürü otlakçılığında hayvan trafiği ve hareketliliği sınırlandırılmıştır.*

d. *Patlatmalar ve bu nedenle oluşan toz bulutları hava hareketleriyle mera vejetasyonunun yüzeyini örterek bitkilerin fotosentez ve diğer yaşamsal faaliyetlerini olumsuz etkileme riski bulunmaktadır.*

e. *Patlatmalar ve madencilik faaliyetleri esnasında oluşacak ses kirliliği toprak içi ve üzerinde yaşamlarını sürdüren hayvanlar için olumsuz baskılayıcı bir ortam oluşturmaktadır.*

Höyük üzerinde yapılan incelemelerde, höyüğün kuzey, güney ve doğu yamaçlarında, iş makinesi marifeti ile gerçekleştirilmiş tahribat yarmaları mevcuttur. İzlerden, höyüğü ana kayaya kadar tahrip etmiş tahribat yarmalarının yakın zamanlarda gerçekleştirildiği ve kültür katmanlarına büyük zarar verdiği anlaşılmıştır. Tahribat yarmaları içerisindeki kesitlerde, taş-çamur ağırlıklı mimariye işaret eden arkeolojik kültür katmanları belirgindir.

...Bundan dolayı tesisin su kirliliğine sebep olduğunun izleme çerçevesinde resmi veya tarafsız kurumlara yaptırılmış bir analiz neticesinde ortaya konması gerekir.

Diğer taraftan tesis kapasitesinin ve ÇED raporunda belirtildiği gibi tesisten kaynaklanacak hava, su ve toprak kirleticilerinin (siyanür, ağır metal, toz, sülfür vb) izleme programına bağlı olarak denetlenmesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın ilgili birimlerince yapılması gerekmektedir. Maalesef denetimin yapılması finanse edilmesi tamamen işletmeye bırakılmıştır.

Sonuç olarak işletmeden kaynaklanmayan tesisin İZLENMESİ SORUNU vardır. Çünkü maden işletmesi kirlilik izleme programını (numune alma, ölçme vb) bir akredite laboratuvar ile finansal olarak anlaşarak kendisi yapmaktadır. Bu denetim numuneyi alan ve ölçümü yapan kuruluşu finansal olarak baskı altına aldığından dolayı gelişmiş ülkelerde uygulanan bir bilimsel metod değildir. Kısacası kurulan finansal ilişkiden dolayı bir nevi işletme kendi denetimini kendisi yaptırmakta ve ya yönetmektedir. Gelişmiş ülkelerde bir işletmenin hava, su ve toprak kirleticileri ile denetlenmesi sırasında numune alan ve analiz yapan akredite kurumlar işletme ile hiçbir finansal ilişkiye (ölçüm ücreti, denetim ücreti, numune alma ücreti, izleme ücreti vb) giremez.

Denetim, denetimden sorumlu resmi kurumlar tarafından veya bu kurumun görevlendirdiği akredite laboratuvarlar tarafından yapılır. Yönetmeliklerimiz gereği tesisin denetimini Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yapması veya yaptırmaması gerekmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın organize etmesi gereken denetim sürecini işletmelerin kendileri yönetmektedir. Çevresel ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etki risk oranı çok yüksek böyle bir tesiste kirleticilerin izlenmesinin işletmenin kendisi tarafından yaptırılması ve elde edilen analiz sonuçlarının doğru kabul edilmesi **BİLİMSEL DEĞİLDİR.**

...Ancak baca dışı kaynaklardan oluşan tozun kütleli debisi Eylül 2016 tarihli emisyon ölçüm raporuna göre 32,62 kg/saat olarak hesaplanmış ve SKHKKY sınır değeri olan 1 kg/saat değerini aştığı için toz dağılım modeli uygulanmıştır. Emisyon raporunda verilen dağılım modeli sonuçları görsel ve sayısal değerlerdir. Alanlardaki emisyonların dağılım modeli sonuçları görsel ve sayısal değerleri dava konusu alanlardaki emisyonların belirlenebilmesi için uygun formatta değildir.

...SOKÜM alanı üzerinde oluşacak toz emisyonları insan ve çevre korunması için oluşturulan hava kalitesi limit değerlerinin çok üzerinde iken Eğricek ve Elkondu köylerinde oluşacak toz emisyonları sınır değerlere çok yakındır. Ancak tesisin kontrolsüz çalışması halinde SOKÜM alanı ve Eğricek köyündeki emisyon değerleri en az beş kat artacaktır.

Bunun dışında patlatma esnasında patlatmanın etkisi ve patlatmada kullanılan kimyasal maddelerin (amonyum nitrat) etkisi ile atmosfere dağılacak olan PM 2.5 (2.5 mikron ve altı partikül madde) atmosfere yaklaşık 120 saat askıda kalabilmektedir. 2,5 mikron ve altındaki tozla solunum sistemi ile insan vücuduna alındıktan sonra alveollere kadar ulaşmakta ve solunum yolu hastalıklarına sebep olmaktadır. Rüzgarın etkisi ile askıdaki PM10 ve PM 2,5 taşınım gösterecektir. Rüzgar esme yönündeki doğrultuda PM10 ve PM2,5 taşınımı yaklaşık 2 m/sn rüzgar esmesi durumunda 3,5-5 dk. İçinde 500 m mesafedeki alıcı noktaya emisyonlar dağılarak ulaşmış olacaktır.

Anlık yüksek konsantrasyonlarda toza maruziyet söz konusudur. Yönetmeliklerimizde saatlik toz emisyon sınırları tanımlı olmadığından bu proses için günlük ve yıllık değerlendirme yapılmaktadır. Ancak patlatma esnasında yaklaşık bir saat boyunca yüksek toz oluşumu ve dağılımı sonucu, solunum sistemi problemleri oluşabilecektir. Patlatma sırasındaki kısa süreli toz dağılım modellemesi tekrar değerlendirilmeli ve mutlaka patlatma esnasındaki kontrol sistemi uygulanmalıdır.

Patlatma işlemi sonucu oluşacak tozlar tesis etrafında bulunan doğal yapı üzerinde olumsuz etki yaratabilecektir. Özellikle küçük boyutlu partikül maddeler (<2,5 mikron) ağaç yapraklarının üstünü kaplayıp güneş enerjisini kullanmasını, dolayısı ile fotosentezi ve yaprak gözeneklerine girip solunum yapmasını engelleyecektir. Bunun yanında meyve çiçeklerinin tozla kaplanması sonucu tozlaşma döneminde toplanan polen tanelerinin çimlenme yeteneklerinde düşüş oluşabilecektir. SKHKKY'inde saatlik toz konsantrasyonları ve PM2,5 ile ilgili bir sınır değeri tanımlanmamıştır. Ancak oluşacak bu anlık toz konsantrasyonunun tesis etrafına etkisinin KAÇINILMAZ olacağı değerlendirilmektedir.

...En kontrollü koşullarda dahi (pH 10,5 ve üstü) siyanürün % 5'i serbest HCN gazı halinde atmosfere karışacaktır. Mevcut tesiste mevcut ocak cevherinin işletilmesi halinde yılda en az 14 ton HCN gazının atmosfere karışacağı değerlendirilmektedir. Atmosfere karışacak HCN gazının ortalama yarılanma süresi yaklaşık 10-12 aydır. Bu

süre içinde atmosferde rüzgar ve diğer meteorolojik faktörlerin etkisi ile dağılarak seyrececek ve konsantrasyonu azalacaktır. Atmosferde ulaştığı noktalarda yağmurun etkisi ile çökerek yeryüzüne ulaşacak ekosistem üzerinde etkisi olacaktır. Yeryüzüne ulaşan HCN toprak, bitki ve hayvan yapısına geçiş yapacak ve besin zincirinde düşük konsantrasyonlarda bile olsa akümüle olarak uzun süreli etkisini gösterecektir.

Bakırtepe maden ocağı etrafında hakim rüzgar yönünün kuzey batı olduğu düşünüldüğünde yağın liçi proseslerinin yürütüldüğü alanın 100-200 m. Güneyinde en fazla 0,5 ppb HCN gazı oluşacağı öngörülmektedir. Ancak bu durumun bir HCN gazı dağılım modellemesi ile tespiti veya tesisin etki alanı içinde HCN ölçüm sensörleri ile tespitinin gerekli olduğu ve raporlanması gerektiği kanısındayım.

...Ancak herhangi bir şekilde prosesin kontrollü işletmesinin durması halinde çözeltinin atmosferle serbest teması halinde doğal olarak CO₂ etkisi ile pH değeri düşecek önemli miktarlarda HCN gazı atmosfere karışabilecektir. (her 0,5 bir pH düşüşü yaklaşık en az % 10 HCN buharlaşmasını artıracaktır) bunun dışında bölgede oluşabilecek aşırı yağışlar ve beraberindeki büyük yüzeysel akışlar çözelti hacminin artmasına dolayısı ile seyrelmeye neden olacak ve pH düşüşü beraberinde yine büyük oranda HCN buharlaşmasını getirecektir. Tüm bu olası riskler işletme tarafından planlanmalı ve alınacak önlemler ÇED RAPORUNDA DETAYLARI VERİLMELİDİR.

Madende cevher malzemesinin içerisinde altın dışında birçok doğal metal bileşeni de bulunmaktadır. Leaching prosesi sürecinde bu metaller siyanür ile siyanometalik kompleksler oluşturacaktır. Normalde bu bileşenler toksik özellik taşımazken eğer leaching atıkları (çözelti veya atık malzeme) yüksek güneş ışığına maruz kalırsa fotokimyasal dekompozisyon olacak ve serbest siyanür ortaya çıkabilecektir. Bu konuda nihayi ÇED raporunda alınan önemli bir önlem leaching çözelti havuzunun üzerinin siyah toprakla kapatılarak güneş ışığına maruziyetin ve buharlaşmanın önüne geçilmiş olmasıdır. Ancak KATI LEACHİNG ATIK DEPO ALANINDA ALINACAK ÖNLEMLER TANIMLI DEĞİLDİR.

(dışarıdan getirilen cevhere ilişkin olarak) Nihai ÇED raporu incelendiğinde tüm çevresel ve yük hesaplarının Bakırtepe'de mevcut tesis toplam kapasitesi üzerinden yapıldığı görülmektedir... Bu cevherin miktarına ait resmi bir kayıt dosyada görülmemektedir. Ayrıca ÇED raporunda ilgili durum hakkında herhangi bir açıklama yapılmamış ve belli bir zaman periyodu için getirilecek cevher miktarına ilişkin herhangi bir taahhüt veya öngörüle bulunulmamıştır. Bakırtepe ocağının yılda genel üretim kapasitesinin 950000 ton cevher olduğu düşünülürse ve Nevşehir'den sadece yılda ? 10728 ton cevher getirilip işleniyorsa bu miktar toplam kapasitenin %1,1'ine tekabül etmektedir. Bu miktar tesisin çevresel kirlenme yükü üzerinde önemli bir etki yaratmayacaktır. Sadece CEVHERİN KIRMA-ELEME TESİSİNE NAKLİYESİ SIRASINDA TAŞIMA FAALİYETİ TOZ OLUŞUMU GERÇEKLEŞTİRECEKTİR. BU DURUMUN ÇED RAPORUNDA İNCELENMESİ GEREKTİĞİ DEĞERLENDİRİLMEKTEDİR.

ÇED raporunda bir eksiklik görülmemekle birlikte tesiste denetim ve tesisin İZLENMESİ SORUNU vardır. Kısacası mevcut durumda kurulan finansal ilişkiden dolayı bir nevi işletmenin kendi kendini denetlemesi söz konusudur. Bundan dolayı dosyada denetim sırasında tespit edilmiş kirlenme değerlerinin kabul edilmesi BİLİMSEL DEĞİLDİR. Bundan dolayı ölçümlerin ve denetimin yukarıda özetlenen bilimsel metodlar YAPILDIKTAN SONRA TESİSİN İNSAN SAĞLIĞINA VE ÇEVREYE ETKİSİNİN KABUL EDİLEBİLİR SINIRLARDA OLDUĞU SÖYLENEBİLİR.

İşletmenin yukarıda belirtilen bilimsel olarak kabul edilen metodlar ile DENETLENMEMESİ ve belirtilen kirletici önleme metodlarının aşağıda özetlenen siyanür ve anlık toz modelleme ve önleme tedbirlerinin YAPILMAMASI durumunda çok ciddi insan sağlığına ve çevreye (hava, su toprak, bitki, canlı...) olumsuz etkilerinin olması ihtimali vardır. Bu kapsamda şikayetçilerin tesisin çevresel ve insan sağlığına olumsuz etkileri konusunda haklı görülmektedir. Çevrede yaşayan insanların haklı şikayeti ve endişelerini gidermek için işletmenin bilimsel ispatını bilimsel kabul edilebilir izleme metodu ile (numune alma, ölçme vb) ortaya koyma sorumluluğu vardır. Denetim konusunda eksikliği gidererek çevresel etkileri bilimsel olarak kabul edilen yöntem ile ortaya koymak ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nun sorumluluğundadır.

Tesiste ayrıca aşağıda modelleme ve kütle dengesi çalışmalarının yapılması ve izlenmesi gerekmektedir.

Denetim programında belirtilen kirletici parametrelerinin izlenmesi ve siyanür girdisinin, çıktısının, aktif karbon artıtım verimi ve kayıplarının kütle dengesi yapılarak kirlilik modellemesi gerekmektedir.

(Nevşehir'den getirilen cevhere ilişkin) Sadece cevherin kırma-eleme tesisine nakliyesi sırasında taşıma faaliyeti toz oluşumu gerçekleştirecektir. Bu durumun ÇED raporunda değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

ÇED raporunda yönetmeliklerde tanımlanmadığından dolayı anlık toza maruz kalma etkileri göz ardı edilmiştir. Patlama esnasında yaklaşık bir saat boyunca yüksek toz oluşumu ve dağılımı sonucu SOKÜM alanının ve en yakın Eğricek köyünün etkileneceği açıktır. Bu alanlarda yaşayan insanlarda patlatma faaliyeti sırasında toz solunum maruziyeti sonucu solunum sistemi problemleri oluşabilecektir. Patlatma sırasındaki kısa süreli toz dağılımı modellemesi tekrar değerlendirilmeli ve mutlaka patlatma esnasındaki kontrol sistemi uygulanmalıdır.

(Bakırtepe alanına ilişkin olarak) proje alanı ve kazı alanlarının ziyaret yerine doğru genişlemeyip, ziyaret tepesine ulaşımında halihazırdaki durumun korunması gerekmektedir.

İşletme sahası, madencilik faaliyeti amacıyla TAD sonucu vejetasyonu yok edilmiş eski mera arazisidir. Bitişğinde bulunan halihazır mera arazisi ve bütünselliğinin bozulması, hayvan trafiği ve hareketliliğinin sınırlandırılmış olması, toz ve ses kirliliği sonucu mera ve meradan yararlanan canlılar üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı değerlendirilmektedir. Madencilik faaliyeti etrafında bulunan mera arazisine olumsuz etkileri bulunmaktadır." Denilmiş, Molladeresi Höyüğü ile ilgili olarak mahkemece sorulan soruya sonuç kısmında net bir cevap verilmemekle birlikte bilirkişi raporunda höyük etrafında iş makineleri ile yakın zamanda yapılan yarmalar ile tahribat yapıldığı açık bir dille ifade edilmiştir.

12. *Bilirkişi raporunda ortaya konulan tespit ve değerlendirmeler incelendiğinde; ÇED raporunun izleme ve denetim sürecine ilişkin sorunların bulunduğu, toz emisyonu ve siyanür kontrolüne ilişkin büyük risklerin bulunduğu ÇED raporunun bu anlamda yeterli düzeyde olmadığı bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olmadığı çok açık bir biçimde ortaya konulduğu görülmektedir. Alınan bilirkişi raporunda yapılan tespitlere göre de yapılan madencilik faaliyetleri nedeniyle geri dönülemez zararların meydana*

geldiği çok açıktır. Netice olarak bilirkişi raporundaki tespitler bir arada değerlendirildiğinde Bakırtepe Altın Madeni Projesi'nin hayata geçirilmesinin çevre sağlığı açısından telafisi zor sonuçlara yol açacağı ve ÇED raporunda belirtilen eksiklikler ve hataların kabul edilemez olması nedeniyle ÇED Olumlu kararı mahkemenizin 2016/1058 E. sayılı dosyasında iptal edilmiştir.

13. İkinci ÇED raporu ile ilgili olarak Danıştay 14. Dairesi'nce bölgedeki 1. derece arkeolojik sit alanı olan Molladeresi Höyüğü'nün sit sınırlarının koordinatları ile proje alanı koordinatlarının karşılaştırılarak, çakışma halinde madencilik faaliyetinin yapılamayacağını, aksi halde ise proje alanının çok yakınında olan sit alanının ve somut olmayan kültürel miras kapsamına alınan Bakırtepe ziyaret yerindeki uygulamaların, madencilik faaliyetinden etkilenip etkilenmeyeceğini, etkilenecekse de ne şekilde korunacağını, zarar görmemeleri için hangi tür tedbirlerin alınacağını somut ve detaylı bir şekilde ele alıp değerlendirilmesinin gerektiği belirtilerek karar bozulmuş ve ÇED olumlu kararı iptal edilmiştir.

14. İkinci ve üçüncü revize ÇED raporunda Danıştay'ın iptal kararı gerekçelerinin gereği yapılmamış, mera vasıflı alanlar ve sit alanı nedeniyle sadece ÇED alanı daraltılmıştır. Alınan bilirkişi raporunda sit alanının ÇED alanından çıkarılması nedeniyle madencilik faaliyetlerinden etkilenip etkilenmeyeceği konusunda açık bir değerlendirme yapılmamakla birlikte höyüğün etrafında yapılan bahse konu yarmalar nedeniyle tahrip edildiği açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle taşınmaz kültür varlığı olduğu konusunda şüphe olmayan bu alanın madencilik faaliyeti nedeniyle somut olarak zarar gördüğü sabittir.

Bununla birlikte Danıştay'ın iptal kararı gereğince yapılması gereken yapılmamıştır. Danıştay kararına göre öncelikle bu alanların ÇED alanı ile çakışıp çakışmadığı kontrol edilmeli, çakışma halinde ÇED raporuna olumlu kararı verilmemelidir. Ancak Danıştay kararı göz ardı edilerek uygulama yapılmıştır.

15. Danıştay'ın iptal kararının gerekçelerinde biri de SOKÜM sözleşmesidir. SOKÜM Sözleşmenin 1. maddesinde sözleşmenin amaçları şu şekilde sayılmıştır;

- a. somut olmayan kültürel mirası korumak;
- b. ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek;
- c. somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği sağlamak;
- d. uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak.

16. Sözleşmenin amaçlarından da anlaşılacağı üzere ;somut olmayan kültürel mirası korumak ve toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek sözleşmenin öncelikleri arasındadır.

17. Sözleşmenin ilk amacı korumaktır. "Koruma" terimi somut olmayan kültürel mirasın yaşayabilirliğini güvence altına almak anlamına geldiğinden kültürün aktarımında önemli bir yere sahip olan mekanların korunması son derece önemlidir. Somut olmayan kültürel mirasın yaşayabilirliğinin güvence altına alınması maksadıyla

taraf devletlere kimlik saptaması, belgeleme, araştırma, muhafaza, koruma, geliştirme, güçlendirme ve özellikle okul içi ya da okul dışı eğitim aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarma, kültürel mirasın değişik yanlarının canlandırılması yükümlülüğü getirilmiştir.

18. Sözleşmenin 11. maddesine göre taraf devletler;

a. “Kendi toprağı üzerinde bulunan somut olmayan kültürel mirasın korunmasını güvence altına almak için gerekli önlemleri alacaktır;

b. 2. maddenin 3. fıkrasında belirtilen koruma önlemleri arasından, kendi toprağı üzerinde bulunan somut olmayan kültürel mirasın çeşitli öğelerini grupların, toplulukların ve ilgili Hükümet dışı kuruluşların katılımıyla, belirleyecek ve tanımlayacaktır.”

19. Tüm bu koruma yükümlülüklerinin yanında taraf devletlere 13. madde ile “bu mirasa ulaşılmasını düzenleyen, mirasın kendine özgü geleneksel uygulamalarına saygı göstererek, somut olmayan kültürel mirasa ulaşılmasını güvence altına almak” yükümlülüğü de getirilmiştir.

20. Davaya konu ÇED raporu ile SOKÜM Sözleşmesi kapsamında uyulması gereken kurallara aykırı işlem tesis edildiğı açıktır. ÇED raporuna göre ulaşım yollarında bir engelleme yapılmayacağı belirtilmiş ise de bu durum serbest uygulamayı, izin sistemine çevireceğı açıktır. Yöre yurttaşları her ritüelde firmadan faaliyeti durdurmasını talep edecek, firma izin verirse uygulama yapılabilecektir. Ancak firmanın çalışmayı durdurmaması durumunda ne gibi tedbir alınacağı muallaktır. Bakırtepe mevkiinin pasa alanı olarak kullanılması da ritüelin sağlıklı ve herhangi bir etki olmaksızın yapılmasına hem görsel, hem fiziksel açıdan engel olacağı açıktır.

21. Çevre Kanunu'nun 2. Maddesinde;

“Çevresel etki değerlendirmesi: Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının İZLENMESİ VE KONTROLÜNDE sürdürülecek çalışmalar” olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle ÇED raporu başlı başına alınacak önlemler ve değerlendirmelerden ibaret olmayıp izleme ve kontrolü de kapsayan bir süreçtir. Yukarıda açıklandığı üzere bir önceki dosyada alınan bilirkişi raporunda da “Çevresel ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etki risk oranı çok yüksek böyle bir tesiste kirleticilerin izlenmesinin işletmenin kendisi tarafından yaptırılması ve elde edilen analiz sonuçlarının doğru kabul edilmesi BİLİMSEL DEĞİLDİR.” denilerek eleştiri konusu yapılmıştır.

22. Mahkemenizin 2016/37 E. sayılı dosyasında görülen Proje Tanıtım Dosyası (PTD)'nin iptali davasında da beyanımızda aynen;

a. Ölçüm sonuçlarının SKHKKY uyarınca Sınır değerler ile karşılaştırması 17592/15 nolu Rapor da Ortamda Toz (PM10) Ölçümü için 2015 yılı sınır değerleri ile karşılaştırılarak yapılmıştır. Ancak **tozda Pb ve Cd parametreleri için sınır değer ile karşılaştırma yapılmamıştır.**

Pb ve Cd parametrelerinin birimi Raporda (mg/ filtre) olarak verilmiş buna karşın SKHKKY' nin karşılaştırılacak olan parametre birimi (µg/m3)

olarak verilmektedir. Yapılan ölçüm sonuçları Filtrede yapılan parametre olarak verilmekte ve birim ise fitrede mg şeklinde yer almaktadır. Oysa Yönetmelik sınır değerinin karşılığının olabilmesi için filtrede ölçülen mg değerinin μg ' a dönüştürülmesi ve ölçüm için beslenen hava miktarının m^3 olarak bilinmesi ve SKHKKY değerinden ve aynı birim ile ifade edilecek şekilde hesaplanması gerekmektedir.

b. Ölçüm sonuçlarının SKHKKY uyarınca Sınır değerler ile karşılaştırması 17591/15 nolu Rapor da Çöken toz için yapılmıştır. Rapordan anlaşıldığı kadarı ile ölçüm için 4 yönlü Çöken toz ölçüm cihazı kullanılmıştır.

Ölçüm sonuçları değerlendirilirken de cihazın 4 yönüne ayrı ayrı çöken toz miktarı, 4 ayrı ölçüm sonucu olarak değerlendirilmiş ve UVS değeri, 2 aylık olarak ölçülen 8 değer aritmetik ortalaması olarak Yönetmelik sınır değeri ile karşılaştırılmıştır. KVS değerine nasıl ulaşıldığı ise rapordan anlaşılamamaktadır.

4 yönlü çöken toz ölçüm cihazından alınan 4 sonucun toplamı ölçüm için belirlenen alana çöken toplam çöken toz miktarını belirlemektedir. Dolayısı ile 4 yönlü çöken toz değerinin toplam değil ayrı ölçüm sonuçları olarak ele alınarak aritmetik ortalamasının bunun üzerinden yapılması ve bu sonucun SKHKKY ile karşılaştırılması **GÜVENİLİRLİK AÇISINDAN BİR SORUN OLARAK GÖRÜLMEKTEDİR."** denilmiştir. Alınan son ÇED raporunda da bu hususta bir değişiklik olmadığı düşünülmektedir.

YÜRÜTMİYİ DURDURMA TALEBİMİZ:

Çevre Hukuku'na özgün rengini veren en temel ilkelerden biri **İhtiyat İlkesi'**dir. **"Burada ispat yükünün, geleneksel şeklinden sıyrılarak, çevresel bozulmaya yol açabilecek faaliyete karşı çıkanlardan alınıp bu faaliyeti gerçekleştirmek isteyenlere, diğer bir deyişle çevresel kaynakları kullananlara yüklenmesi, yani yer değiştirmesi söz konusudur. Bu yer değiştirme, hukuki sorumluluğun ortaya çıkması aşamasından çok önce, faaliyetin yapılıp yapılmamasının koşulu olarak kendini gösterir. Çünkü bu önlemin kabul edildiği durumlarda, faaliyet ya da proje sahibi gerçekleştireceği faaliyetin çevresel açıdan önemli bir zarar yaratma riski taşımadığını ortaya koymakla yükümlüdür. Ancak bu takdirdedir ki faaliyette bulunmak için gereken izni alabilecektir."** (Çevre Hukuku. Nükhet Turgut:1998, Sayfa 329)

Hukuka aykırılığı açık olan dava konusu işlemin uygulanması halinde telafisi olanaksız zararların doğacağı kesindir. Yaşanacak olumsuz sonuçları önlemenin tek yolu, bu dava dosyasında derhal verilecek Yürütmeyi Durdurma Kararıdır. Dava konusu işlemin yürütülmesi halinde, insan sağlığına ve çevreye geri dönülemez zararlar verilecektir. ÇED raporunda hukuka açıkça aykırılıklar bulunması, idari işlemin uygulanması halinde telafisi imkansız zararların ortaya çıkması ve özellikle işlemin yürütülmesi halinde tükenecek etkilerinin bulunması nedeniyle İYUK'nun 27/2. maddesi gereğince davalı idarenin savunması alınmadan **YÜRÜTMENİN DURDURULMASI'nın** istenmesi zorunluluğu doğmuştur.

HUKUKİ NEDENLER : AIHS.nin 6. ve 8. maddeleri, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler (Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi, Bern Sözleşmesi vd.), Anayasa'nın 2, 6,11,17, 56. 137,138 maddeleri, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu, Maden Kanunu, İdari Yargılama Usulü Yasası'nın 27, 28 ve 52. maddeleri, Çevre Yasası, ÇED Yönetmeliği ve diğer ilgili mevzuat

DELİLLER : Sivas İdare Mahkemesi'nin 2013/963 E, 2015/146 E, 2016/37 E, 2016/1058 E. ve Danıştay 14. Dairesi'nin 2016/905 E, sayılı dosyaları, İşlem dosyası, keşif-bilirkişi incelemesi, ekte sunulan belgeler ve her türlü yasal delil

SONUÇ VE İSTEM :Yukarıda açıklanan ve re'sen gözetilecek nedenlerle; “**Bakırtepe Altın Madeni Projesi**” ne davalı idarece 15.03.2018 tarihinde verilen ÇED Olumlu kararının öncelikle **davalı idarenin savunması alınmadan YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA, YARGILAMANIN DURUŞMALI YAPILMASINA** ve yargılama sonunda işlemin **İPTALİNE**, tebligatların **memur eliyle** yapılmasına, yargılama giderleri ve vekalet ücretinin davalı idare üzerinde bırakılmasına karar verilmesini vekaleten arz ve talep ederiz. Saygılarımızla.

DAVACILAR VEKİLLERİ

Av. Özgür Cenk KARABULUT

Av. Mehmet HORUŞ

Av. Mustafa GÜLER

EKLER :

EK-A Davacılara ait ehliyete ilişkin tapu kaydı, mirasçılık vd. belgeleri

EK-B ÇED olumlu kararı ilanı

EK-F Davacıların adres ve kimlik bilgileri

EK-G Vekaletnameler ve yetki belgeleri